

Hüzün Yılında Sezai Karakoç Şiiri

Ali Haydar HAKSAL

Sezai Karakoç şiirinin dönemleri bulunuyor. Bunlar başlangıçtan günümüze duru ve büyük bir nehrin içli ve derin çağlításını oluşturur. Şiirle alabildiğine yoğun olan şairin şiirinde özel durumlar çok az yer alır. Belli bir dönemi var ki çok az özel ve içli şiirler yazmış ve yayımlamış. Elbette bunun bir nedeni var.

Şiirinin gücü her dönemde farklılık arz ediyor. Dönemden döneme yeni bir alana açılır ve şiir toplamında büyük bir birikim olur. Şiir ritminde ve akışında çok güçlü olduğu evreleri var şairin. Söz konusu edeceğimiz dönem şiir akışı en duyarlı zamanıdır.

Kimi şiirleri belli bir düşünce birikim ve duyarlılığı gerektiriyor. “Leyla ile Mecnun” ya da “Hızırla Kırk Saat” benzeri kurgulu şiirleri ayrı bir yere koymamız gerekiyor. Onlar için büyük bir birikim ve özel bir bakış gerekiyor. Zaten şairin dünyası bunları karşılamaya yetiyor.

Üzerinde durmak istediğimiz dönem 1957 yılı şiirleri ile özeldeki hüznün olacak. Bunu daha dar bir alana çekebiliriz. Sezai Karakoç’un hüznün yılı dememizin elbette bir nedeni var.

Bir insanın duygu yönünden -varsa eğer eşi ve çocukları onları ayrı bir yere koyuyoruz, en yakın olduğu kimse annesidir. Şairin annesi 1957 yılında rahmeti rahmana kavuşuyor. Hayat bakışımızda ölüm imgesi pek ağza alınmaz. Ölen kimseye “rahmeti rahmana kavuştu”, Elâzığ yöresinde “geçindi” benzeri yaklaşımlarda bulunulur. Birinin ölümü duyurulurken de kişinin adı anılır: “Sizlere ömür” denilir. O zaman adı anılan kişinin öldüğü anlaşılır. Yöreden yöreye değişir. Ölüm bir ayrılık gibi algılanır. Mevlâna ölümü vuslat ve o anı düğün olarak niteler. Sezai Karakoç’un annesinin ölümü sonrasında yazdığı “Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiirinde de annenin ölümüyle ilgili bir gönderme bulunmuyor. Bunun için şiire bu gözle bakma durumundayız.

Sezai Karakoç’ta anne imgesinin özel bir yeri bulunuyor. Fakat bunu çok da belirginleştirmiyor. Şöyle diyelim, annesini şiiri özelinde çok da öne çıkarmıyor.

1957 yılında yayımlanan şiirleri: “Kan İçinde Güneş”, “Balkon” “Deniz”, “Yoktur Gölgesi Türkiye’de”, “Kutsal At”, “Sabun Yası”, “Telefon Farkı”.

Sezai Karakoç anne hüznünü, acısını “Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiiri etrafında düşünmek durumundayız. Bu acılı hüznün etkisi nedir, ne kadar sürmüştür ya da nasıl bir durum oluşturmuştur?

“Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiiri okunduğunda ilk bakışta doğrudan anneyi anımsatmaz. Böyle bir çağrışımı da yoktur. Fakat özelde bakıldığında bu şiirin gücü ve etkisi anne özelini de aşar. Bundan ötürü kendisini kolay kolay ele vermez. Bu şiirin öncesi ve sonrasında da bazı izlere rastlanır.

“Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiiri iki bölümden oluşur. İlk bölümde anne, şairin bakışıyla anne bakışı anlatılır. O bir duyarlık örneğidir. Anne portresi burada kısmi olarak anlatılır. Sabahları erkenden uyanır, dilini yutacak kadar içi kanlanan, gün boyu çalıştıkça içi aydınlanan birini anlatır. Onun kederini ancak bir şair ve duyarlık, incelik sahibi olan bir oğul anlayabilir. O anne kendinden çok fakir ve çaresiz kadınları düşünür. İnsanları incitmemek adına çok duyarlı ve nahiftir. Elbette biz burada şiiri bir nesre dönüştürmek durumunda değiliz. Şiiri anlamaya çalışmanın bir yaklaşımıdır yaptığımız. Bu anne tanımı, anneyi yüceltme bilinci çevresinde gelişir. Bunu yaparken de şiiri şahsileştirmeyiz. O kadar duyarlı bir durumda iken bile duygularına yenik düşmez. Şiirini bu özel anla daha bir derinleştirir ve anlamlı kılar.

Şiirin ikinci bölümünde:

*“İncedir billurdandır yoktur gölgesi Türkiye’de
Bir meçhul Meryem mermerden değil ama kutlu
Gözlerine baksanız erirsiniz kar gibi
Elinizi sallarsanız rüzgârından sallanır
Bir geyik olur sizi arar melül ve bakır
Görür gibi uyur konuşur gibi susar güler ağlar gibi”*

Şiirin bu bölümünü alıntılamanızın nedeni annenin yüceltilmesi çok özeldir. Annesinin ölümü sonrasında yazılan bu şiirde ölüm imgesine rastlamıyoruz. En seçkin imgeler annede karşılık bulur. “İnce”, “billur”, “kutlu” göndermelerine dikkat etmek durumundayız. Fakat annenin içliliğini ve anne oluş özelliğini ise çok daha farklı olarak anlatır. Bu güzel oluşun Türkiye’de bir gölgesi yoktur, o işte bu hâliyle özeldir. O, meçhul bir Meryem, özelde bilinen kutlu bir varlıktır. O annenin bakışında da özel bir durum var. Çünkü onun gözlerinde insan kendisini nasıl bulur, nasıl bir durumda olur. O içli duruş karşısında âdeta kar gibi erir. Siz elinizi sallarsanız daldaki bir gül, bir yaprak gibi titrer ve sallanır. Bir geyiğin melul bakışındaki gibidir onun bakışı. Onun her durumu içlilik. İçten sessiz ve derinden konuşması, konuşur gibi susar, güler gibi

ağlar... Gibiler onun özel durumunu oluşturur.

Yukarıda başlıklarını sıraladığımız şiirlere baktığımızda “Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiirinden sonrakilerde o özel duygunun etkisi sürmez. Öncesindeki “Balkon” şiiri ile “Deniz” şiirlerinde ev anne metaforları bulunuyor. Özellikle “Deniz” şiirini anne bağlamında “Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiiriyle birlikte düşünebiliriz. Aslında anne özlemini daha çok bu şiirde duyumsarız. Annenin özel bilinciyle bu şiire baktığımızda üzerimize daha etkili bir hüznün ağırlığı gelir ve tekili olur. İçimiz titrer. Annenin ölümü sonrasının etkilerini ancak burada görürüz.

“Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiirinde anne anlatılır, dolaylı olarak şairin bir içliliği ve bakışı vardır. Fakat “Deniz” şiirinde şairin anne özlemi ve bakışı daha çok yoğun. Annesini, geceleri balkona çıkarak Marmara denizinin uzaklarında, ta ötelerde arar gibidir. Gecenin derinliği içindedir o anne ve şairin derin içli dünyasındadır. O özlem ile kimi geçmiş anlarını kısacık da olsa anımsar. İnsanın dili tutulur gibidir, anne kelimeleri de alıp götürmüştür. Bunun için midir ki, özlü bir anlatım olan şiir diliyle ve en etkili hâliyle anlatılır. İncir yapraklarının titreyişindeki bir durumdur yaşanan.

“Yoktur Gölgesi Türkiye’de” şiirinin ardından yayımlanan diğer şiirlerine baktığımızda bu etkiden kurtulunmuş gibi görülür. Öyle midir, yoksa kendinden bir kaçış mıdır, bir susuş mudur, yoksa deyim yerindeyse küçük dilini yutma mıdır? “Kutsal At” şiirinde Cezayir anlatılır. Sonrası şiirlerde de bu etkiyi veya algıyı bir süreliğine göremeyiz.